

FELSEFE VE İÇTİMAİYAT

Mecmuası

Üç ayda bir çıkar

Türk felsefe Cemiyetinin resmi organıdır

Müdürü : Mehmet Servet

Müessisi : Agâh Sırrı

Müdürlük — Muhterem okuyucularımıza

M. Şekip — (Pierre Janet) - nin ruhiyat sistemi.

M. Bonnafous — Sociologie et géographie humaine.

A. Franceschini — İtalyanın muasır felsefe cereyanları.

NOTLAR VE TENKİTLER

M. Servet — İktisadî Mezhepler Tarihi (Gide ve Rist)

HULÂSALAR VE TAHLİLLER

Emile Bréhier, *Histoire de la philosophie allemande*. — D. Parodi, *les bases psychologiques de la vie morale*. — Harold Höfding, *Les conceptions de la vie*. — H. Sée, *Science et philosophie de l'histoire*. — Ch. Blondel, *Introduction à la psychologie collective*

MEVKUTELER

Publications of the American Sociological Society. — Giornale Critico della Filosofia

Adres : İstiklâl Lisesi, Şehzadebaşı, İstanbul

Hüsnütabiat matbaası

İSTANBUL

1929

ne akliselimi güvenilecek şeyler değildir. İşte bütün alman ruhu bu noktada birleşir: İmansız, felsefî veya içtimai bir vazifeyi benimsememiş insanın hiç bir şeyine güvenmemek. Bunun için insan aynı zamanda hem alçak, hem yüksektir: Alçaktır, ilahî, felsefî, içtimai bir vazife imanına erişmemişse; yüksektir, böyle bir imana erişmişse. Alman tefekkürü bu ruhu muhafaza etmek şartıyla Avrupanın bütün fikir medeniyetile temasa gelmiş ve bunları asıl ruhuna sadık olarak temsil etmiştir. Alman ruhunun en kudretli taazzuvu Kantta tahakkuk etmiştir. Binaenaleyh alman fikir hayatında bir dahi bulunmadığı zaman, Kantçılık an'anesi kendisini hemen herkese tahmil ettirir.

Alman ruhu eşyayı rutumaza, ruhumuzu da eşyaya sokmadan rahat edemez. Eşyayı kendi yerinde ve ruhu kendi aleminde bırakmak Alman ruhunun elinde değildir. Tabiatı insanileştirmek ve insanı tabiileştirmek ister. Bunun için ne ampirizmde, ne de spritiualizmde rahat edebilir. Psikolojik ferdiyet ve mahsus şey ile ruhunu asla doyuramaz. Tecrübeye muta olan şeyler tabiatın kendisi olmayıp müdrikenin mamulâtıdır. Zekânın işi, ampirizmin iddia ettiği gibi ne ham mutaları kaydetmekten ibaret, ne de kartezen rasyonalizmin iddiası tarzında bu ham mutalar duygusundan küh ve mahiyetlerin aklı idrakına yükselmektir. Zekânın işi mevcudatın husul şartlarını müdrikenin kanunları içinde yakalamaktır. İki tezat içinde düşünmeyi seven alman ruhu varlıkta dahi "phénomène" ve "noumen" gibi biri görünür ve bilinir, diğeri görünmez ve bilinmez zıt şeyler üzerinde yürür, bilgide de aynı yoldan giderek biri "izafi", diğeri "mutlak", iki bilgide rahat eder. Bütün bu cehitler mevcudatın külli ritmini alman ruhu içinde zihne yakalatmak ve ifade ettirmek hamleleridir.

M. Şekip

D. Parodi. - *Les bases psychologiques de la vie morale*, Paris, Felix Alcan, 1928, S. 155

"Fransada Muasır Felsefe," ünvanlı tanınmış eserin müellifi ötedenberi ahlâk felsefesi meselelerine alâka gösterir. Fakat şimdiye kadar yalnız bazı ahlâk ve içtimaiyat mütefekkirleri hakkında tenkit yazıları neşri ile meşgul olmuş, ahlâk felsefesinde tasvip eylediği esas fikirleri bir sistem tarzında ortaya atmamıştır; şimdi bu boşluk doldurulmuş oluyor. Müellif mukaddemesinde maksadını şu suretle anlatmaktadır. Akıl gayri şahsiliği, külliliği, insicamı talep eder; bundan dolayı beşeriyetin ahlâkî cehdinde mündemîc prensibi izah etmeye ve meşru göstermeye elverir. Fakat ahlâkı mahz

akla bindirmek isteyen her nazariye amelî hayatta feyz ve tesiri olduğunu isbata, "suretten maddeye,, nasıl geçildiğini iradeye mecburdur. "Ahlâk hakkında aklî bir nazariye beşeriyetin hayatı ve ruhî tekâmülü hakkında bugünkü malûmatımızla telif olunabilir mi?,, - D. P. bu meseleyi hal için eserini dört fasla taksim etmiştir. Birinci fasılda meyelânlar, ikinci fasılda fikir ve irade mevzuu bahistir. İnsanın zihnî melekeleri, hafızası, tahmin kudreti, tahlile istidadı yüzünden hayatı meyelânlarla bir muvazenesizlik husule geliyor. Böylece hayvanların sevkî tabiiilerle tanzim edilmiş hayatında mümasili mevcut olmayan bir mesele insan hayatında meydana çıkıyor; meyelânları nizama sokmak, kemiyetlerini tayin etmek, nimetlerin silsilei derecatını bulmak lâzım geliyor; ahlâk meselesi budur. Biz bilen, isteyen, irade eden bir vücuduz, bundan dolayı nefsimiz üzerinde aksi tesirde bulunmağa muktediriz, hareketlerimiz hakkında hükümler verir ve bu hükümlere göre faaliyetimize istikamet verebiliriz. Lâkin bu hükümlerin kıymeti nedir? Kitabın üçüncü faslı bu suale cevap vermeye çalışıyor. Fikrimize kalırsa en mühim kısım olan bu parçayı İlâhiyat Fakültesi mecmuasının dokuzuncu sayısında tercüme ve neşreyledik. D. P. ye göre insanın umumî gayelerinin bir aklî nazariyesini yapmak mümkündür. Beşeriyetin tanıdığı ve kıymetini tastik ettiği gayeler keyfî ve indî değildirler; sadece içtimai ve haricî tazyiklerin mahsulü de değildirler. Fikir cihetinden son derece zengin ve kesif olan bu sayfalar bir iki satırda hulâsa olunmaz. Karii hiç olmazsa tercümemizi okumaya teşvik ederiz.

"Ahlâklılık ze terbiye,, ünvanını taşıyan son fasılda müellif ahlakta vazolunan nazari prensiplerin amelî hayattaki müessiriyeti şeraitini tetkik ediyor. Ahlâk hem inzibat ve inkıyat, hem de hürriyet ister. Yekdiğerine zıt gözüken bu iki neticeyi tevhit ve telif için en müessir âmil hayatta görülen misallerdir; bunların ruhta uyandırdığı "admiration,, hayranlıktır. İctimai hayatın ahlâk için ehemmiyeti de bundandır. Aile, meslekî heyet gibi zümreler içinde fert ahlâkî iradesini inkişaf ettirmeye sebep olan içtimai saikleri bulur. Fakat insan bu içtimai saiklere itaat etmekten başka bir şey yapmazsa, ortada yalnız inzibat, "conformisme,, vardır; yoksa hakikî ahlâklılığı D. P. bir hayat hamlesi tarzında tasavvur etmekten çekinmiyor, fakat aklî olan bir hamle !

Harald Höffding - Les Conceptions de la Vie , Paris. Felix Alcan, 1928, S. 160.

Danimarkalı ihtiyar feylesof bu kitabında "Lebensanschauung,,lardan, hayat telekkilerinden bahsediyor. Kitap sekiz fasla ayrılmıştır. 1. Marifet